Waar de wet van *geldswaarde* spreekt, zal men wellicht weinig tegenspraak ontmoeten. Die is echter wél te wachten, als het de toepassing van Successie- en Registratiewet geldt, die immers schatting der *verkoopwaarde* voorschrijven. *Verkoopwaarde*, zoo wordt dan geredeneerd, is de prijs, welke de goederen op een openbare veiling zouden opbrengen! Dan duikt weer op het begrip *verkoopwaarde*, zooals het onder de Fransche wetsbepalingen ten opzichte van onroerende goederen was ontstaan. Men vergeet evenwel, dat voor onroerend goed de veiling *de* aangewezen markt is, maar dat de tot een ingangzijnd bedrijf behorende goederenvoorraad op een geheel andere markt is aangewezen!

Er komt echter kentering. In voorschriften door den Minister van Financiën gegeven omtrent de toepassing der Successiewet (aanschrijving 15 Juni 1932, te vinden in W. P. N. R. 3261 en P. W. 13272) komt een andere opvatting tot uiting. 't Is belangrijk, dat die voorschriften juist de Successiewet betreffen, omdat deze voor goederenvoorraden (vallend onder art. 47 1° i: roerende goederen) schatting der *verkoopwaarde* voorschrijft.

De Minister zegt, dat de verkoopwaarde eener zaak *niet* steeds gekend wordt door de opbrengst eener publieke verkoop onder normale omstandigheden. De verkoopwaarde is die, welke vastgesteld wordt op de markt waar koopers en verkopers elkander vinden. Ten aanzien van roerende goederen — en daarbij wordt in de eerste plaats gedacht aan een goederenvoorraad — zal die markt geenszins steeds de publieke veiling zijn. De Minister erkent dus, dat één zelfde zaak niet steeds dezelfde verkoopwaarde heeft, doch dat de waarde afhangt van de plaats, waar de zaak zich in het productieproces bevindt, van de markt, waarop die zaak in verband daarmee is aangewezen. De Minister maakt zich dus los van het oude begrip: verkoopwaarde en schrijft voor rekening te houden met de functie der zaak in het productieproces.

Dan ontstaat de vraag op welke wijze met die functie moet worden rekening gehouden. Moet men, vasthoudend aan het woord *verkoopwaarde* schatten wat de zaak op de *verkoopmarkt* zou opbrengen met aftrek van de winst, welke bij den verkoop zou worden gemaakt?

Of mag men op grond van het boven betoogde aan dat woord *verkoopwaarde* bijzondere beteekenis ontzeggen? Dan komt ook voor ons belastingrecht de baan vrij voor de oplossing door het Duitsche R. F. H. gegeven, welke, zooals gezegd, zoozeer gaat in de richting van de vervangingswaarde van Prof. *Limperg*. De bovenbedoelde Ministeriele aanschrijving gaat inderdaad dien kant op: „courante handelsgoederen moeten worden geschat op de waarde welke ten sterfdage zou moeten worden opgeofferd om die zaken voor het bedrijf te verkrijgen.”

Met de bovengenoemde aanschrijving is het probleem niet opgelost. Integendeel, de moeilijkheden zullen nu eerst beginnen! De beteekenis der aanschrijving ligt niet in de daarin gegeven regelen, ook niet in hare motiveering, maar in de afsluiting van de periode der verkoopwaarde en het openstellen van de periode: schatten in verband met de functie. Merkwaardig, dat de wet op de vermogensbelasting al veel eerder die schattingswijze heeft gekend: geldswaarde in verband met de bestemming!

De aanschrijving vermeldt, dat incurant goed geschat moet worden naar de prijzen, die op een openbare verkoop of bij verkoop aan de tweede-hands-handel bedongen kunnen worden; dat de vervangingswaarde niet kan worden genomen indien voortzetting van het bedrijf niet mogelijk of gerechtvaardigd is. De praktijk zal nog meer beslissingen noodig maken; er zal stelling genomen moeten worden ten opzichte van de vraag of

aan 'de vervangingswaarde ook kan worden vastgehouden indien de opbrengstwaarde lager is.

Wordt de gedachte, dat bij de schatting dient te worden uitgegaan van de functie van het te schatten object algemeen doorgevoerd, dan zal dit van meer algemeene beteekenis zijn en o.a. van invloed zijn op de schatting van incurante aandelen in naamloze vennootschappen. Ik ga daarop echter niet verder in. De bedoeling van dit opstel is alleen een overzicht te geven van de worsteling van den fiscus met het waardeprobleem en om te onderzoeken in welke phase die worsteling zich in ons land bevindt.

Dr. P. J. A. ADRIANI

BESLECHTE GESCHILLEN

Red. Prof. Mr. CH. ZEVENBERGEN

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Executoriaal derden-beslag op in pand gegeven wissels

In het Januari-nummer bespraken wij den aard en de gevolgen van het pandrecht op een wissel aan de hand van de arresten van den Hoogen Raad van 20 Mei 1932. Thans rest ons nog, na te gaan, wederom in aansluiting aan de genoemde arresten, het karakter en de werking van het op een wissel gelegde derden-beslag.

Achtereenvolgens zullen de volgende vragen ter sprake worden gebracht:

- 1°. Laat ons recht executoriaal derden-beslag op wissels toe?
- 2°. Zoo ja, welk effect heeft dan dit beslag,
 - a. indien het gelegd is op nog niet vervallen wissels;
 - b. indien het gelegd is op reeds vervallen, doch nog niet ter betaling aangeboden wissels;
 - c. indien het gelegd is op reeds vervallen en ter betaling aangeboden wissels?

* * *

Is naar ons recht executoriaal derden-beslag op wissels mogelijk?

Het is een merkwaardig verschijnsel, dat aan een zoo belangrijk onderdeel van het privaatrecht als de regeling der executoriale beslagen ten onzent, anders dan b.v. in Duitschland of Frankrijk, door de rechtsgeleerde schrijvers totnutoe zoo weinig aandacht is besteed. Nog onlangs wees de Groningsche hoogleraar Mr. *I. B. Cohen* daarop in zijn *Praeadvies* voor de *Nederlandsche Juristen-Vereeniging* 1932 over de vraag: „*Behoeft de regeling van het beslag onder derden wijziging?*” „Het is op „merkelijk”, zoo schrijft hij, „hoe schaars de Nederlandsche „rechts-litteratuur de executie en de conservatoire maatregelen „heeft bedeed. Ons standaardwerk over procesrecht, het boek „van *Faure*, zwijgt over die onderwerpen bijna geheel en in „*Star Busmann's* hoofdstukken hebben ze nog geen plaats gevonden. Monografieën over deze onderwerpen zijn, voor zoover „mij bekend is, niet verschenen, behoudens eenige proefschriften.”

Het zal na kennisneming hiervan bij niemand verwondering wekken, dat het ons niet gelukt is meer dan twee auteurs te ontdekken, die zich met de bovengestelde vraag inlaten, n.l. Prof. *Star Busmann*, in zijn aantekening op dit arrest van den II. R. in W. 12480 en Mr. *G. Parser*, den mede-praeadviseur van Mr. *Cohen* over hetzelfde onderwerp. Begrijp ik het betoog van Mr. *Parser* goed, dan is, volgens hem, naar ons recht het derden-

beslag op wissels weliswaar niet onbestaanbaar — al regelt de wet het niet —, maar kan het gemeenlijk niet tot het door den beslaglegger gewenschte gevolg leiden. Uitgaande van de stelling, dat de wissel is een roerende zaak en de daarin belichaamde vordering „op den achtergrond” komt, beschouwt hij het derden-beslag op wissels als een beslag op roerend lichamelijk goed. Het papier, de wissel, zal dus door den beslaglegger executoriaal moeten worden verkocht. „Maar dan zit de beslaglegger „— afgezien van de mogelijkheid dat de debiteur met den be- „trokkene een andere regeling maakt — voor de moeilijkheid, „dat hij wel verdere endossementen zal kunnen stoppen, maar „niet ingeval van verkoop bij executie van het papier, dit „rechtsgeldig aan den koper zal kunnen endosseeren. De „eenige, die dit volgens het bestaande recht zou kunnen doen is „de debiteur, als laatst-geëndosseerde. Deze kan daartoe echter „niet worden gedwongen.”

In de bovenvermelde procedure gaat de Bank nog een stap verder. Uitgaande van dezelfde praemisse en onder aanvoering van vrijwel dezelfde argumenten als Mr. Parser komt zij tot de slotsom, dat executoriaal derden-beslag op wissels naar ons recht onbestaanbaar is.

* * *

Voor hem, die van ons voorgaand artikel heeft kennis genomen zal het begrijpelijk zijn, dat wij ons met dit uitgangspunt en met de daaruit getrokken conclusies niet kunnen vereenigen. Ook de Hooge Raad gaf te kennen, daarvan niet te willen weten. Zeker, het pandrecht, het beslag, treft den wissel evengoed als dit het geval is met de overdracht. Maar gelijk in de wissel-overdracht (door overgave van den wissel benevens endossement op den wissel) tevens ligt besloten een overdracht van de wisselvordering, is het pandrecht, het beslag op den wissel, een pandrecht, een beslag op de wisselvordering. De wissel op zichzelf, uitsluitend gezien als een stuk papier, een roerende zaak, is een volkomen waardeloos iets; hij verkrijgt zijn betekenis door de daarin neergelegde vordering. Juist omdat de wissel is een waardepapier, is de vordering waarvan hij melding maakt, niet los te maken van den wissel zelf. Zegt men wissel, dan zegt men tegelijk wisselvordering. Het gaat niet aan om, gelijk de Bank doet, eenzijdig den nadruk te laten vallen op den wissel als roerende lichamelijke zaak.

* * *

Zich stellend op het eenzijdige standpunt, zoo juist aangegeven, tracht de Bank daarnaast doorslaande argumenten aan te voeren voor hare stelling, dat in ons recht niet slechts een regeling van het executoriaal derden-beslag op wissels ontbreekt, maar zelfs, dat zulk een beslag bij de huidige wetgeving onmogelijk is. Indien toch, zoo redeneert de Bank, de wissel onder dit beslag viel, zou de derde-gearresteerde krachtens art. 475 Wetb. v. Burg. Rechtsvordering daardoor worden genoodzaakt, den wissel onder zich te houden en mitsdien verhinderd, betaling ervan op den vervalldag te vragen.

Eerlijk gezegd ontgaat mij de kracht van dit argument. Blijkbaar is het gebaseerd op de, wederom geheel onbewezen, stelling, dat het doel van het derden-beslag slechts dan zou worden bereikt, indien de derde-gearresteerde, niettegenstaande het beslag, in staat zou blijven, ten vervalldage betaling van den wissel te vragen, zoodat het door hem geïnde bedrag in de plaats zou treden van den wissel. Wordt echter het doel van dit beslag niet reeds ten volle bereikt, indien de derde-gearresteerde den wissel aan den executant ter hand stelt?

Neen, antwoorden de tegenstanders van het executoriaal derden-beslag op wissels en hiermede komen we tegelijk tot een

ander argument, dat zij ter verdediging hunner opvatting aanvoeren. Laten wij eens aannemen, zoo betoogen zij, dat de derde-gearresteerde tot afgifte van den wissel aan den executant verplicht is; wat voordeel heeft deze laatste daarvan? Zal hij iets met den wissel kunnen aanvangen? Zal hij hem kunnen verkoopen en overdragen?

Hun antwoord op deze vraag luidt ontkennend. Want geen enkele wetsbepaling verplicht den derde-gearresteerde om den wissel aan den executant te endosseeren of — bij overdracht na den vervalldag — te cedeeren. En derhalve zal, indien de derde-gearresteerde zijn medewerking weigert, de executant niets met den wissel kunnen beginnen. Slechts wanneer hij als geëndosseerde (cessionaris) is aangewezen, zal hij op zijn beurt den wissel aan anderen kunnen overdragen.

Met *Star Busmann*¹⁾ ben ik van meening, dat aan deze opvatting ten grondslag ligt een miskenning van het recht van den executant en van de betekenis van het beslag. Wie executeert, is bevoegd om het door hem geëxecuteerde object aan anderen in eigendom over te dragen. Hem, den niet-eigenaar, schenkt de wet bij uitzondering de bevoegdheid tot eigendomsoverdracht. Ten aanzien van alle mogelijke zaken, met inbegrip van papieren aan toonder, wordt dit door niemand betwist. Maar waarom dan wel ten aanzien van een orderpapier, gelijk de wissel? Zeker, het moet worden toegegeven, de executant van een toonderpapier kan dit stuk overdragen door enkele overgave, terwijl voor de overdracht van een wissel daarnaast endossement is vereischt. Maar het gaat toch niet aan, om uit dit verschil in den vorm der overdracht af te leiden een verschil in de bevoegdheden van den executant al naar gelang hij op een papier van de ene dan wel van de andere soort beslag heeft gelegd? Wanneer — gelijk vast staat — de wet in het algemeen den executant ten aanzien van het executie-object beschikkingsbevoegd maakt, beteekent dit speciaal ten aanzien van den executant eens wissels, dat hij den eigendom daarvan door endossement en overgave kan overdragen. Het tegendeel zou slechts onder verwijzing naar een speciaal daarvoor gegeven wetsbepaling mogen worden aangenomen.

* * *

Hierboven onderscheidde wij tussehen de casusposities, dat de wissel nog niet was vervallen; dat hij wel is vervallen, maar nog niet betaald; dat hij is vervallen en ook reeds betaald.

Zoolang de wissel nog niet is vervallen moet de derde-gearresteerde hem aan den beslaglegger afgeven. Deze kan het stuk dan, gelijk daarstraks werd betoogd, krachtens eigen recht aan een ander endosseeren.

Hetzelfde moet worden aangenomen, indien de wissel wel reeds is vervallen maar nog niet betaald. Alleen houde men in het oog, dat in dit geval het endossement in werking verschilt van het endossement op een wissel, waarvan de vervalldag nog niet is verstreken. Het werkt, volgens art. 139 lid 2 van het Wetboek van Koophandel, als een gewone akte van cessie. Hetgeen niets anders zeggen wil dan dat het wisselrechtelijk grondbeginsel van het wegvallen der verweermiddelen des schuldenaars uit den wissel tegenover een nieuwen verkrijger daarvan, geen toepassing vindt, indien het endossement na den vervalldag is geschied.²⁾

Naar den vorm is het een gewoon endossement, naar zijn aard en werking is het een akte van overdracht (cessie) als waarvan in art. 668 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek wordt gesproken.

¹⁾ Zie W. 12480.

²⁾ Verg. Chr. Zevenbergen, *Leerboek van het Nederlandsche recht der order- en toonderpapieren*, 2de dr. 1927, nrs.

En tenslotte, was de wissel reeds vervallen en betaald tevens, dan treedt de opbrengst ervan in de plaats van den wissel, zoodat de derde-gearresteerde tot afgifte van dat bedrag aan den beslaglegger verplicht is.

Dit alles geldt, wanneer in het algemeen genomen de derde-beslagene den wissel onder zich heeft van den rechthebbende op grond van de een of andere verhouding, waarin hij tot den schuldeischer uit den wissel staat. Men denke aan een bewaarneming of aan een incasso-opdracht. Is echter de derde in het bezit van den wissel onder den titel van pand, gelijk in het onderhavige geval, dan ligt de zaak niet zoo eenvoudig. De pandhouder toch heeft de bevoegdheid om het pand onder zich te houden, totdat de schuld, tot zekerheid waarvan zij hem in pand werd gegeven, ten volle is gekweten. Moet de pandhouder nu, zoo kan men vragen, ingeval van beslag onder hem ten laste van den pandgever, het pand of zijn opbrengst aan den beslaglegger afgeven?

In het algemeen zal deze vraag niet anders dan ontkennend moeten worden beantwoord. Het pandrecht geeft den pandschuldeischer een voorrang boven andere crediteuren; wat zou echter de pandhouder aan zijn pandrecht hebben, indien hij het pand aan een beslaglegenden crediteur zou moeten afstaan, zelfs al zou de vordering van den laatste zijn bevoorrecht? Gaat niet, naar den algemeenen regel van art. 1180 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek het pandrecht boven het privilege?

Intusschen, ook deze regel heeft zijn uitzonderingen en met een daarvan hebben we juist in het gegeven geval te doen. Art. 12 der Invorderingswet van 1845 stelt het voorrecht van den fiscus terzake van verschuldigde Rijksinkomstenbelasting boven pandrecht. Indien nu zulk een bevoorrechte crediteur beslag legt onder den pandhouder, kan deze dan afgifte van het pand weigeren met een beroep op het feit, dat hij als pandhouder gerechtigd is het pand onder zich te houden totdat de pandschuld hem is voldaan? Totnogtoe maakte, naar het schijnt, zulk een verweer van den pandhouder op den rechter sterken indruk. En inderdaad, het is niet gemakkelijk om op grond van onze wet, den boven pand geprivilegeerden crediteur hier aan zijn recht te helpen. Slechts wetswijziging zal hier de gewenschte uitkomst kunnen brengen.

Wij zullen ons echter in deze kwestie niet verdiepen, omdat in het geval, dat ons hier bezig houdt, de wissel reeds door den pandhouder was geïnd. De opbrengst van den wissel trad nu in de plaats van den wissel zelf; want de pandhouder had die opbrengst verkregen, naar de bekende omschrijving van den Hoogen Raad, op grond van een rechtsverhouding, die ten tijde der beslaglegging reeds tussehen den derde-gearresteerde en den schuldenaar bestond.³⁾

De Hooge Raad veroordeelde nu de Bank tot afgifte van de geheele opbrengst van den wissel aan den fiscus. Dat daardoor de aard van het preferentie-recht werd miskend, gelijk door *Parser* is beweerde, kan ik niet inzien.⁴⁾

CHR. ZEVENBERGEN

³⁾ Arresten v. 25 Febr. 1932, W. 12405, N. J. 1932, bl. 301 vlg.: „een vordering in den zin van art. 475 Rv. bestaat, indien zij haar onmiddellijken grondslag vindt in een rechtsverhouding, waarin degene, te wiens laste het beslag gelegd wordt, dan reeds staat tot hem, onder wien het werd gelegd”.

⁴⁾ Zie ook *Star Busmann*, in W. 12480.

BELASTINGVRAAGSTUKKEN

Red. P. K. NIEKERK

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Vormt het voordeel, door een koopman verkregen tengevolge van een onderhandsch accoord met zijn crediteuren, voor hem een onderdeel van zijn belastbaar inkomen?

Een korten tijd geleden gepubliceerd Arrest van den Hoogen Raad geeft mij aanleiding iets te schrijven over het bovenvermelde onderwerp, dat in dezen tijd helaas niet van actualiteit ontbloomt is. Ik wil dan aanvangen om dit vraagstuk zeer in het kort, in algemeen-bedrijfseconomischen zin te bezien; om daarna de fiscale zijde ervan te bespreken.

Een onderhandsch accoord met crediteuren, zooals zich dat in de practijk voordoet, zal in hoofdzaak tweërlei karakter kunnen dragen:

1e. De toestand van een bedrijf is hopeloos; faillissement is feitelijk niet te voorkomen. Om de kosten van een faillissement te besparen en den naam van den debiteur te sparen besluiten de crediteuren om het bedrijf op minnelijke wijze te liquideeren en de baten volgens den een of anderen maatstaf te verdeelen waarna aan den debiteur voor het overblijvende gedeelte zijner schulden kwijting wordt verleend. In een dergelijk geval zal de fiscale vraag of het voordeel, dat aan een dergelijke regeling voor den debiteur verbonden is, al dan niet tot zijn inkomen is te rekenen, van weinig beteekenis zijn daar het bedrijf als bron van inkomen ophoudt te bestaan.

2e. Een bedrijf is, door geleden verliezen, in financieele moeilijkheden geraakt. Zonder ingrijpende maatregelen is voortzetting niet mogelijk. Echter bestaat de mogelijkheid om door een reorganisatie het bedrijf weer op een lonende basis te brengen. Crediteuren besluiten hiertoe mede te werken door afschrijving van een bepaald deel hunner vorderingen. Natuurlijk zullen zij, bij de overweging of zij een dergelijk offer zullen brengen, in den regel op commercieele overwegingen steunen.

Nu is het m.i. buiten kijf, dat de debiteur door zulk een accoord een voordeel verwerft. Zijn financieele positie wordt gesaneerd, hij wordt weer in staat gesteld nieuw crediet op te nemen, enz.

Stel nu dat het bedrag, dat hij in totaal kwijtgescholden krijgt, x gulden bedraagt. Zal men dit bedrag dan, in bedrijfseconomischen zin als bedrijfswinst moeten beschouwen? M.i. is daarvoor al heel weinig te zeggen. De verlies en winstrekening toch dient in het algemeen om het antwoord te geven op de vraag in hoeverre het geïnvesteerde bedrijfskapitaal rendabel belegd is. Het rendabel maken van kapitaal is immers het doel van iedere onderneming.

Het behoeft m.i. geen verder betoog, dat het voordeel, dat door het accoord met crediteuren wordt behaald, met het begrip bedrijfswinst in den hierboven bedoelden zin niets te maken heeft. Naar zijn wezen is een dergelijk voordeel m.i. het best te beschrijven als een kapitaalsredres. Het kapitaal, dat verloren is gegaan, wordt door het offer der crediteuren weer geheel of gedeeltelijk hersteld. De toekomst zal moeten leeren, of op deze nieuwe basis rendabel zal kunnen worden gewerkt, of er dus weer „winst” zal worden gemaakt.

Is er nu in fiscalen zin sprake van bedrijfswinst? Zooals bekend is zal het naslaan van den tekst der wet ons bij de beantwoording van deze vraag weinig baten daar hierin aan het begrip winst geen nadere definieering wordt gegeven. Men zal daarom terug moeten gaan tot de algemeene principia